

Doğumhanede Meslek Hastalıkları ve Nedenleri: İzmir Örneği

OCCUPATIONAL DISEASES AND CAUSES IN THE DELIVERY ROOM: IZMIR INSTANCE

Mehtap AKÇAPINAR¹, Tonay İNCEBOZ²

¹ Buca Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi, İzmir

² Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlıkta Kalite Geliştirme ve Akreditasyon Anabilim Dalı, İzmir

ÖZ

Amaç: Bu araştırmanın amacı, İzmir ilinde dört kamu hastanesinin doğumhanelerinde çalışan ebe ve hemşirelerin yakalandıkları meslek hastalıklarının neler olduğu, meslek hastalıklarına yakalanma sıklığı ve bunları etkileyen nedenlerin belirlenmesidir.

Yöntem ve gereçler: Araştırmanın örneklemini, İzmir ilindeki dört kamu hastanesi doğumhanelerinde çalışan 91 ebe ve hemşire oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.00 programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi ki-kare testi, ile yapılmıştır. Tüm analizler için iki yönlü *p* değeri kullanılmış ve *p* değeri 0,05'in altında ise istatistiksel açıdan anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Elde edilen verilere göre 91 çalışanın 52'si (%57,1) meslek hastalığına yakalandığını belirtmiştir. Doğumhane çalışanlarında yakalanan meslek hastalıkları ve oranları; %42,9 boyun ağrısı, %41,5 bel ağrısı, %41,5 varis, %41,5 stres, %40,7 el bilek ağrısı, %14,3 panik atak, %12,1 lateks alerjisi olarak belirtilmiştir.

Tartışma ve sonuç: Doğumhane çalışma ortamında, en sık görülen iş ile ilişkili sağlık sorunu boyun, bel ve el bileği ağrısı ile varis bulunmuştur. Vardiyalı çalışma, farklı kurumlarda çalışma ve alınan eğitim meslek hastalığının oluşmasında etkili bulunmazken, çalışma yılı ve yaş meslek hastalığı görülme oranını artırmada etkili bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebe, hemşire, meslek hastalıkları.

ABSTRACT

Introduction: This study was carried out to determine the frequency and causes of the occupational diseases of midwives and the nurses working in the delivery room of four state hospitals in İzmir.

Methods: The sample of research was composed of 91 midwives and nurses who work in the delivery room of four state hospitals in İzmir. A survey is used as a method of data collection. For statistical analyses of the data, Chi-square test was used. For all analyses two-way *P* value was used, and a *P* value of <0,05 was considered as statistically significant.

Results: According to the data, of the 91 personnel, 52 (57,1%) had occupational disease at least once in the past 5 years. Detection rates of occupational diseases were as follows; 42,9% neck ache, 41,5% backache, 41,5% varicose veins, 41,5% stress, 40,7% wrist pain, 14,3% panic attacks, 12,1% latex allergy.

Tonay İNCEBOZ

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sağlıkta Kalite Geliştirme ve
Akreditasyon AD
İZMİR

Discussion and conclusion: The most prevalent occupational diseases among the delivery room-employees are neck ache, back ache, wrist pain and varicose veins. Shift-work, working at the different institutions or training about occupational diseases had no significant effect despite working years and age were effective in increasing the incidence of occupational diseases
Keywords: Midwife, nurse, occupational disease, delivery room

İş sağlığı kavramı, çalışanlarla beraber, çalışanın zarara uğramasından etkilenen, onun sosyal çevresini, işletmenin iletişim halinde olduğu tüm çevreyi ve de toplumu içine alan geniş bir kavramdır (1). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) 1950 yılında yapmış olduğu açıklamaya göre iş sağlığı; bütün meslek alanlarında iş görenlerin fiziksel, ruhsal ve sosyal bakımdan refah durumlarının seviye olarak en yukarıda tutulması, devam ettirilmesi ve geliştirilmesi çalışmaları olarak tanımlanmıştır (2).

5510 sayılı Kanununun 14. Maddesine göre meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürüllük halleridir (3). Yapılan araştırmada, Türkiye'de meslek hastalarının Dünya'ya göre çok az olduğu belirtilmiş ve bunun nedeninin gerekli önlemlerin alınmış olmasından değil, meslek hastalıklarının tanısının konmasındaki yetersizlik nedeniyle olduğu belirtilmiştir. Bilindiği gibi Türkiye'de yalnızca üç ilimizde meslek hastanesi bulunmaktadır. Çalışanların büyük bir çoğunluğu küçük ölçekli kuruluşlarda çalışmakta oldukları için zaten iş sağlığı birimlerinden faydalanma ve tanı konulma olasılığı çok düşüktür (4).

Türkiye'de meslek hastalıklarının sayısındaki azlığın nedenleri;

- İşyerlerinin %98,5'inde işyeri hekimi bulunmaması,
- Kontrol muayeneleri ve tarama çalışmalarının düzenli veya hiç bir şekilde yapılmaması,
- Hastalıkların bir bölümünün emeklilik döneminde oluşması,
- Meslek hastalığı tanısı koyabilecek, o alanda eğitim görmüş kişilerin alanda azlığı,

- Meslek hastalığı tanısı alındıktan sonra SGK'ya bildirim yapılmaması,
- Belirtileri ve sonuçları meslek hastalığı olmayan diğer hastalıklarla benzerlikler göstermesidir (5).

Sağlık kurumları bireyin rahatsızlığının araştırıldığı, tanı ve tedavisinin yanı sıra herhangi bir insanın yaşamsal bütün ihtiyaçlarının karşılandığı kurumlardır. Bu nedenle sağlık hizmetleri birçok sektörden daha kompleks bir yapıya sahiptir (6). Bu durum sağlık personelinin maruz kaldığı iş kazalarının ve meslek hastalıklarının çeşitlilik göstermesine neden olur. Her yüz sağlık çalışanı için bildirilen yıllık hastalık ve yaralanma oranı ondur ve bu rakam, metal işleri, araba sanayisi ve kâğıt fabrikasında çalışanlarla aşağı yukarı aynı bulunmuştur (6).

Ülkemizde sağlık çalışanları büyük oranda hastanelerde istihdam edilmekte fakat sağlık ve güvenlik hizmetleri alamamakta, meslek hastalıkları kayıtları bile bulunmamaktadır. Aynı şekilde ülkemizde sağlık çalışanlarının meslek hastalıklarına yönelik ülkenin tamamını temsil eden istatistikî bir araştırma da yapılmamıştır. Araştırmalar genel olarak, kesitsel tipte, hastanelerde, hemşireler üzerinde, meslek hastalıklarında, Hepatit-B, tüberküloz konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak gerek son yıllarda yürürlüğe konan İş Güvenliği Kanunu gerekse Sağlık Bakanlığı tarafından özel ve kamu tüm hastanelerinde uygulanması zorunlu hale gelen sağlıkta kalite standartları ile sağlık hizmetlerinde çalışan güvenliği sık sık telaffuz edilmeye başlanmıştır. Ayrıca 6331 sayılı Kanun ile iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kamu dahil tüm sektörler için geçerli olmuş ve nihayet bu kanun sayesinde sağlık sektörü de kanun koruması altına girmiştir. İş Sağlığı ve Güvenliği'ne (İSG)'ne ilişkin tehlike sınıflandırmasına göre, sağlık işletmeleri iş kazaları ve meslek hastalıkları açısından en riskli gruba alınmıştır. Böylece sağlık hizmetleri bakımından herhangi bir istisna hüküm getirilmediğinden 6331 sayılı Kanun'da yer alan

tüm hükümlerin sağlık hizmetleri sektöründe de geçerli olduğu tüm otoritelerce kabul edilmiştir (7).

Sağlık çalışanları İSG açısından incelendiğinde, çalışanın sağlığını belirleyen iki faktör vardır. Bunlar; çalışanların kişisel özellikleri ve iş yeri ortamındaki faktörlerdir. Birçok sağlık çalışanında olduğu gibi özellikle ebe ve hemşireler, uzun süreli çalışma, aşırı iş yükü, zaman baskısı, zor ya da karmaşık görevler, yetersiz dinlenme araları, tek düzelik ve kötü iş koşulları (yer, sıcaklık ve ışıklandırma) gibi stresle ilgili risk faktörleri ile karşılaşabilmektedirler. Tedavi uygulamaları sırasında, hizmet yoğunluğuna göre değişmek üzere uzun süre ayakta kalma, nöbetlerde uykusuzluk ve beslenme düzensizlikleri ile yaşamaktadırlar (8).

Türkiye'deki çalışma koşullarını, Avrupa Çalışma Süresi Direktifi'ne uygun şekilde düzenlendiğinde sağlık çalışanları için haftalık normal çalışma süresi 40 saat, nöbet dahil fazla çalışma süresi ise en fazla 8 saattir (8). Ancak Türkiye'de sağlık personelinin çalışma koşul ve süreleri değişiklik göstermekte ve özellikle ikinci-üçüncü basamak sağlık kurumlarında birçok çalışan haftalık 40 saati aşan uzun ve yorucu sürelerde çalışmaktadır. Bunun sonucu olarak bu kurumlarda meslek hastalığı oranları etkilenmektedir (8).

Sağlık sektörüne mensup meslek gruplarında çalışan bireyler açısından çalışma ortamlarında mesleki hastalıklara neden olabilecek pek çok sınıflandırma yapılmıştır. National Institute for Occupational Safety and Health (NIOSH), hastanelerdeki tehlike ve risklerin herhangi bir çalışma alanı belirtmeksizin yalnızca fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal olarak sınıflandırılması gerektiğini önermektedir (8).

Ergonomik problemler; yanlış postürde çalışma, yanlış postürde oturma, uzun süre ayakta kalma, hasta kaldırma, ağır yük kaldırma ve hasta transferleri sırasında yaşanabilecek diğer risklerdir (8). Sağlık çalışanlarında ergonomik faktör olarak karşımıza çıkan kas-iskelet sistemi sorunlarının nedenleri, çalışma ortamından veya yapılan işten kaynaklanabilmektedir. Islak zemin, yüksek basamaklar, zemindeki düzensizler gibi ortama ait faktörler, kayma, düşme, burkulma, çarpma gibi kazalara yol açmaktadır. Özellikle de doğumhanelerde ebe ve

hemşirelerde doğum sırasında fazla ayakta kalma, doğum esnasında yapılan manevralara bağlı el bileği, omuz ve bel ağrıları, hasta transferi sırasında hastayı yerinden kaldırma, malzeme taşıma esnasında ağırlık kaldırma gibi ergonomik problemler oluşabilir. Cerrahi ve kadın doğum bölümlerinde çalışan hemşirelerin diğer bölümlerde çalışanlara göre daha fazla kronik bel ağrısı yakınması olduğu belirlenmiştir (9). Türkiye'de sağlık personeli ve hemşirelerde yapılan çalışmalarda bel ağrısı sıklığının %39,9-69,0 arasında değiştiği görülmektedir (10).

Sağlık çalışanları, yoğun çalışma temposunda, eksik personel sayısı ile komplike veya bozuk cihazlar ve eksik malzeme kullanmak zorunda kalarak, hayatı tehdit eden ağır hastalıklar ve yaralanma tablolarını yaşamak durumunda kalmaktadır. Özellikle acil servisler, doğumhaneler ve yoğun bakım üniteleri bu tabloların en sık yaşandığı yerlerdir. Ayrıca iş yükünün ve bürokrasinin arttığı hastanelerde profesyonellikten uzak idarecilerin personel ile olan ilişkileri başka bir stres kaynağı olmaktadır. Böyle kurumlarda çalışanlar, kendilerini izole edilmiş, zayıf güçsüz, düş kırıklığı içinde hissetmekte ve kızgınlık duymaktadır. İş stresine bağlı olarak; anksiyete, depresyon, iş memnuniyetsizliği, uyumsuz davranış gibi durumlarda artış görülmektedir. Yine sağlık personelinin uzun saatler çalışması, gece çalışması, sık tutulan nöbetler, ailelerinden ayrı kalma, küçük çocukların evde bırakılıp işe gidilmesi gibi olumsuz durumlar sağlık personelinin çeşitli psikososyal sorunlar yaşamasına da neden olmaktadır (11).

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Nisan 2014- Haziran 2014 tarihleri arasında yapılmış tanımlayıcı tipte kesitsel bir araştırmadır. İzmir İli'nde bulunan bir üniversite hastanesi, iki eğitim araştırma hastanesi ve bir dal hastanesi (kadın ve çocuk hastalıkları) doğumhanesinde çalışan ebe ve hemşireler araştırma kapsamına alınmış ve evren 96 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmaya alınma ölçütleri 'araştırmanın yapıldığı tarihte doğumhanede aktif olarak çalışıyor olmak ya da son beş yıl içerisinde doğumhanede en az bir yıl çalışmış olmak' olarak belirlenmiş ve araştırmanın yapıldığı hastanelerde araştırmaya alınma ölçütlerine

uyan 91 kişi (%94,8) araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama araçları olarak, araştırmacı tarafından kaynak doğrultusunda hazırlanan 10 sorudan oluşan sosyodemografik bilgi formu ve toplam 10 sorudan oluşan iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili değerlendirme ve tutuma yönelik anket formu kullanılmıştır (12). İkinci bölüm anket formu hastane doğumhanelerinde çalışanların kurumlarında meslek hastalıklarına yakalanma durumlarına yönelik sorular ve konu ile ilgili tutumlarının belirlenmesi için çeşitli ifadeler içermektedir. Anket, doğumhanedeki ebe ve hemşireler tarafından yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur.

Verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar(sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Veriler bilgisayar ortamına aktarılarak değerlendirilmiş, istatistik analizlerde ki-kare testi kullanılmış ve $p < 0.05$ olduğunda sonuç anlamlı olarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmaya katılan çalışanların %74,8'i ebe, %25,2'si hemşiredir. Katılımcıların; yaşlarına bakıldığında en fazla olan yaş grubu %46,2 (42 kişi) ile 35-44 yaş, eğitim durumuna bakıldığında en fazla olan grup %57,1 (52 kişi) ile lisans mezunu, en fazla katılım %35,2 (32 kişi) ile alan dal hastanesinde, kurumda çalışma yıl aralığı en fazla olan grup %34,1 (31 kişi) ile 0-5 yıl arası, doğumhanede çalışma yıl aralığına bakıldığında en fazla olan grup %42,9 (39 kişi) ile 0-5 yıl arası, meslekte çalışma yılına bakıldığında en fazla olan grup %53,8 (49 kişi) 15 yıl ve üstü olarak bulunmuştur. Burada eğitim kadar deneyim de gerektiren ebelik mesleğinde doğumhanede çalışma süresinin %42,9 gibi yarıya yakın bir oranla beş yıl ve altındadır.

Katılımcıların haftalık çalışma saatleri incelendiğinde %34,1'inin haftada 40-44 saat, %40,7'sinin 45-49 saat, %9,9'unun 50-54 saat, %15,4 ünün 55 saat ve üstü çalıştıkları görülmüştür. Katılımcıların günlük çalışma saatlerine (vardiya) bakıldığında çalışanların %52,7'sinin, hem 08-16 saatleri arasında hem de resmi tatil günlerinde yirmi dört saatlik nöbetler şeklinde, %17,6'sının, 08-08 saatleri arasında yalnızca yirmi dört saat nöbetlerine

gelerek, %29,7'sinin, karışık şekilde tüm vardiyalara gelerek aylık mesai tamamladıkları gerektiğinde artı nöbet şeklinde çalıştıkları bulunmuştur.

Tablo I'de "Çalıştığınız hastanede hiç meslek hastalığına yakalandınız mı?" sorusunu %57,1'i evet yakalandım, %42,9'u hayır yakalanmadım şeklinde yanıtlamıştır. 'Eğer meslek hastalığına yakalandıysanız lütfen aşağıda belirtilen hastalıklardan hangisine / hangilerine yakalandığınızı belirtiniz.' sorusunda bütün personelin %45,1'i bel ağrısı, varis ve stres şikkını aynı oranda seçmiş, meslek hastalığına yakalandım diyenlerin, %71,2'si bel ağrısı, %67,3'ü varis, %69,2'si stres şikkını işaretlemiştir. Boyun ağrısı şikkını, bütün personelin %42,9'u, meslek hastalığına yakalandım diyenlerin %59,6'sı işaretlemiştir. El-bilek ağrısı şikkını bütün personelin %40,7'si, meslek hastalığına yakalandım diyenlerin %61,5'i işaretlemiştir. Bu analizlere göre doğumhanede çalışan ebe-hemşirelerde en fazla görülen meslek hastalıklarından bel ağrısı, varis ve stres eşit oranda görülmüş, , ardından boyun ağrısı, el bileği eklem ağrısı, panik atak ve en az görülen hastalıkta lateks alerjisi olmuştur.

Tablo I. Yakalanılan Meslek Hastalıkları, İzmir Nisan Haziran 2014

	Bütün personel		Meslek hastalığına yakalanan personel	
	N	%	n	%
Bel ağrısı	41	45,1	37	71,2
Varis	41	45,1	35	67,3
Stres	41	45,1	36	69,2
Boyun Ağrısı	39	42,9	31	59,6
El-Bilek ağrısı	37	40,7	32	61,5
Panik atak	13	14,3	11	21,2
Lateks Alerjisi	11	12,1	10	19,2

Tablo II. Meslek Hastalığına Yakalananlara Ait Özellikler

		Çalıştığınız hastanede hiç meslek hastalığına yakalandınız mı?		χ^2 (p)
		Evet n (%)	Hayır (%)	
Yaş aralığı	18-29	1 (8,3)	11 (91,7)	14,332 (0,002)
	30-36	16 (61,5)	10 (38,5)	
	37-41	13 (59,1)	9 (40,9)	
	42+	22 (71,0)	9 (29,0)	
Kurum	EAH 1	18 (62,1)	11 (37,9)	1,265 (0,737)
	EAH 2	12 (63,2)	7 (36,8)	
	Ünv.hastanesi	6 (54,5)	5 (45,5)	
	Dal Hastanesi	16 (50,0)	16 (50,0)	
Eğitim	Lise	8 (61,5)	5 (38,5)	2,858 (0,423)
	Ön Lisans	15 (68,2)	7 (31,8)	
	Lisans	26 (50,0)	26 (50,0)	
	Yüksek Lisans	3 (75,0)	1 (25,0)	
Kurumda çalışma yıl aralığı	0-5	10 (32,3)	21 (67,7)	14,572 (0,003)
	6-10	10 (55,6)	8 (44,4)	
	11-15	11 (73,3)	4 (26,7)	
	15+	21 (77,8)	6 (22,2)	
Vardiya	00 08-17	36 (%56,3)	28 (%43,8)	0,070 (0,791)
	01 Diğer	16 (%59,3)	11(%40,7)	
Hastanede sıkça iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitimler veriliyor mu?	Evet	30 (56,6)	23 (43,4)	0,015 (0,902)
	Hayır	22 (57,9)	16 (42,1)	

Araştırmamızda çalışanların meslek hastalarına yakalanmalarıyla yaşları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo II), 18-29 yaş arası çalışanların %8,3'ünün, 30-36 yaş arası çalışanların %61,5'inin, 37-41 yaş arası çalışanların %59,1'inin, 42 yaş ve üzerinin %71,0'nun meslek hastalandığına yakalandığı tespit edilmiş, çalışan ebe ve hemşirelerin yaşları ile meslek hastalığına tutulma oranları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p=0,002$). Çalışanların çalıştıkları kurum ile meslek hastalıklarına yakalanmaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,737$). Çalışanların eğitim düzeyleri ile meslek hastalıklarına yakalanmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,423$). Kurumda 0-5 yıl arası çalışan 10 (%32,3) kişi, 6-10 yıl arası çalışan 10 (%55,6) kişi, 11-15 yıl arası çalışan 11 (%73,3) kişi, 15 ve üstü yıl çalışan 21 (%77,8) kişi meslek hastalığına yakalandığını belirtmiş meslek hastalığına yakalanma ve kurumda toplam çalışma yılı arasındaki

fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,003$). Düzenli çalışma sistemi olan personelin %59,3'ünün, karışık vardiya çalışanların %56,3'ünün herhangi bir meslek hastalığına yakalandığı tespit edilmiş ve meslek hastalığına yakalanma ve günlük çalışma süreleri arasında statiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p=0,791$). İş güvenliği eğitimini yeterli bulan 53 kişiden %56,6'sı meslek hastalığına yakalandığını belirtirken, iş güvenliği eğitimini yeterli bulmayan 38 kişinin %57,9'unun meslek hastalığına yakalandığı tespit edilmiş çalışan ebe ve hemşirelerin iş güvenliği eğitimleri ile meslek hastalıklarına yakalanmaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,902$).

TARTIŞMA

ILO dünya genelinde iş ve işçi sağlığına yönelik sosyal politikaların geliştirilmesi amacıyla yayınladığı raporlarda, meslek hastalıkları ve bunlardan kaynaklanan ölümler hakkında güvenilir bilgiler bulunmaktadır. Buna göre; yıllık ortalama 160 milyon insanın meslek hastası olduğu, ayrıca yılda 2,2 milyon kişinin iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle hayatını kaybettiği bildirilmektedir (4).

Günlük mesai süresinin 6 saatten fazlasını ayakta geçiren doğumhane çalışanlarında bel ağrısı, yorgunluk, varis, baş ağrısı, dikkatsizlik, yüksek düzeyde görülmektedir. Bir çalışmada hemşirelerin %52,9'unda bel ağrısı, %38,2'inde omuz ağrısı, %38,2'inde boyun ağrısı, %30,8'inde kol ağrısı saptanmıştır (13). Hemşirelerin sağlık durumlarını inceleyen bir çalışmada %83'ünde bacak ağrısı, %63'ünde bel ağrısı, %56'sında yorgunluk ve halsizlik, %39'unda sinirlilik yakınmalarının olduğu belirlenmiştir. Tanı konan hastalıklar arasında %41'lik oranla varis birinci sırada gelmektedir (13). Solak ve arkadaşları tarafından yapılan çalışma; sağlık çalışanlarının %61,3'ünün tamamen ayakta çalıştığını, %23,5'inin hasta taşımak, ağır yük kaldırmak vb. işler yapmak zorunda kaldığını, %68,5'inin bel ağrısı yakınması olduğunu ve %4,2'sinin bel fıtığı tanısı aldığını ortaya koymaktadır (14). Aynı çalışmada sağlık çalışanlarında bel ağrısı sıklığının yüksek olmasının nedeni, sağlık çalışanlarının çalışırken fiziksel zorlanmaya açık bir ortamda çalışmalarını ve bilgi eksiklikleri nedeniyle kendilerini koruyamadıkları ile açıklanmıştır (14). Gül ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada hemşirelerin %92,6'sının (n=201) en az bir bölgesinde ağrısının olduğu, bunların %66,4 ile bel, %56,2 ile sırt ve %51,6 boyun, %25,8 ile el-bilek eklem ağrısı olduğunu belirtilmiştir. Aynı çalışmada hemşirelerin boyun ağrısı nedeni ile %23,5, bel ağrısı nedeni ile %23,3 oranında hekime gittikleri ve en sık bu ağrılar yüzünden ilaç kullandıkları ve %9,7'sinin bel ağrısı için rapor aldıkları belirlenmiştir (15). Tekeoğlu ve ark. hemşirelerde el-el bileği ağrı sıklığını doktor, öğrenci ve diğer hastane çalışanlarından altı kat fazla olduğunu belirlemişlerdir (16). "SSK Ankara Eğitim Hastanesi'nde Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu, İş Doyumunu Etkileyen Faktörler ve Rapor Kullanma Sıklığı İle İlişkisi" adlı çalışmada, 1997-99 yıllarına ait değerlendirilen 187 adet

rapor bulgusuna göre, lomber disk hernisi %20,9 ile en yüksek tanıyı oluşturmakta; raporların yoğunlaştığı bölümü %21,4 ile Kadın Doğum Kliniği oluşturmaktadır (17). Doğumhane çalışanlarının el-bilek eklemi, bel, boyun, varis, gibi önemli bedensel yakınmaları bulunmaktadır. Tezel'in çalışmasında ameliyathane, doğumhane ve jinekoloji bölümlerinde çalışan hemşirelerin, diğer bölümlerde çalışanlara göre daha çok kronik kas-iskelet sistemi şikâyetleri olduğu bulunmuştur (13).

Araştırma grubunun % 58,2'si el bilek eklem ağrısı, % 57,1'i boyun ağrısı, %54,9'u bel ağrısı ve %54,9'u da varisten şikâyet etmektedir. Doğumhanede çalışmak beyin gücü yanında beden gücü de gerektirmektedir. Bu tür ağrıların iş yoğunluğundan, doğum esnasında yapılması gereken doğum manevralarından, epizyo dikmek gibi dikkat, hassasiyet ve tekrarlayan el bilek hareketleri gerektiren işlemlerden, ortamdaki eşyaların ergonomik olmamasından ağır kaldırma ve sürekli olarak aynı hareketleri yapmayı gerektiren durumlardan ve bireylerin bedenini yanlış kullanmalarından kaynaklanabileceği söylenebilir.

Çalışmamızda, meslek hastalıklarına yakalanılması ve eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Devebakan'ın çalışmasında da katılımcıların farklı eğitim düzeylerinde olmasının, iş sağlığı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır (1).

Araştırmamızda çalışanların çalışma yılları ile iş kazası geçirme ve meslek hastalıklarına yakalanma oranları istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. 15 yıl ve üstü çalışanların daha fazla meslek hastalığına yakalandıkları saptanmıştır. Benzer bir çalışmada hemşirelerde herhangi bir hastalık varlığı, mesleki deneyim yıllarına göre anlamlı farklılık göstermiş, çalışma yılı arttıkça, hastalık varlığı oranında da artış görülmüştür (18). Başka bir çalışmada 6 yıl ve üzerinde çalışan hemşirelerin çalışma süreleri arttıkça, hastalık varlığında görülen artış dikkat çekici bulunmuştur (13).

Çalışmamızda meslek hastalığına yakalanma ve günlük çalışma süreleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak başka bir çalışmada günde 8 saat ve üzeri çalışma, vardiyalı

çalışma ve gece vardiyasında sekiz saatten fazla çalışma, bel ağrısı sıklığını artırmada risk faktörü olarak görülmüştür (10). Yavuz'un araştırmasında da vardiyalı çalışmanın insanın günlük ritmini bozarak fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlık sorunlarına yol açtığı, gastrointestinal sistem hastalıkları, kilo değişimleri, kardiyovasküler hastalıklar, olumsuz beslenme alışkanlıkları, egzersiz eksikliği ve çok fazla kafein, alkol ve sigara tüketimi gibi sorunların daha fazla olduğu belirtmiştir (18).

Bu çalışmada çalışanlara verilen İSG eğitimleri ile meslek hastalıkları oranı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamış; verilen iş güvenliği eğitimlerinin meslek hastalıkları oranını düşürme konusunda her hangi bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Bayılmış'ın yaptığı çalışmada da İSG eğitimi almış olmanın meslek hastalıkları görülme oranı üzerinde bir etkisi olmadığı ortaya çıkmıştır (19).

SONUÇ

Bu çalışmadan elde edilen verilere bakıldığında uzun çalışma saatlerinin doğumhanelerde meslek hastalıkları açısından önemli bir problem olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle doğumhanelerde bu problemleri azaltmak için çalışma saatlerinin düzenlenmesi, çalışan sayısının artırılması konularına öncelik verilmelidir.

Türkiye'de meslek hastalıkları hastanelerinin sayıca artırılması, meslek hastalıklarına tanı koyacak birim ve uzmanların artırılması, özellikle kas- iskelet ve dolaşım alanlarında uzmanların bu hastanelerde görev almaları konularına gerekli önem verilerek bu konunun uluslararası standartlara çıkarılması sağlanmalıdır. Böylece çalışanların meslek hastalıkları oranlarını düşürülmekle kalmayacak, aynı zamanda ulusal servetin, insan sağlığının, insan gücünün ve verimliliğin korunması için de bir kazanım elde edilmiş olacaktır.

Araştırmamız, Türkiye'de doğumhanelerde çalışan güvenliğini ilk defa salt olarak ele almıştır. İzmir iliyle sınırlı olması kısıtlılık oluşturmakla birlikte, daha kapsamlı çalışmalara önderlik edeceğine inanıyoruz.

Teşekkür: Araştırmamızın bilimsel istatistik analizinde bize yardımcı olan *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Bölümü Biyoistatistik ve Tıbbi*

Bilişim Anabilim Dalı'ndan Doç. Dr. Pembe Keskinoglu'na teşekkür ediyoruz.

KAYNAKLAR

1. Deveci N. Özel Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 2007.
2. Parlar S. Sağlık Çalışanlarında Göz Ardı Edilen Bir Durum: Sağlıklı Çalışma Ortamı, TAF Preventive Medicine Bulletin 2008;7:547-554.
3. Resmi Gazete 2006 Tarihli <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616-1.htm> (Erişim tarihi 30.06.2015).
4. TÜİK İş Kazaları ve İşe Bağlı Sağlık Problemleri Araştırma Sonuçları, 2013 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16118> (Erişim tarihi:02.07.2015).
5. Yardım N, Çipil, Z, Vardır, C, Mollahaloğlu S. Türkiye İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları: 2000-2005 Yılları Ölüm Hızları, Dicle Tıp Dergisi 2007; 34:264-271.
6. Yılmaz F. Avrupa Birliği ve Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği: Türkiye'de İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarının Etkinlik Düzeyinin Ölçülmesi Doktora tezi, İstanbul, 2009.
7. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30.6.2012 tarih ve 28339 sayılı Resmi Gazete.
8. Özkan Ö. Hastanede Çalışan Hemşirelerin İş ve Çalışma Ortamı Tehlike ve Riskleri İle Risk Algılarını Saptanması, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Doktora Tezi, Ankara, 2005.
9. Taşcıoğlu İ. Lüleburgaz Devlet Hastanesi ve Lüleburgaz 82. Yıl Devlet Hastanelerinde İş ve Çalışma Ortamından Kaynaklanan Riskler ve Bu Riskleri Hemşirelerin Algılama Düzeylerinin Saptanması, Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007.
10. Aksakal N, İlhan MN, Yüksel H, Kurtcebe Ö, Bumin MA. Bir üniversite hastanesinde hemşire, sağlık memuru ve hastabakıcılarda bel ağrısı sıklığı ve etkileyen faktörler, TTB. Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi 2009;32:38-46.

11. McGrath A, Reid N, Bore J. "Occupational Stress in Nursing", International Journal of Nursing Studies 2003; 40: 555-565.
12. Akkaya G, "Avrupa Birliği ve Türk Mevzuatı Açısından Sağlık Kuruluşlarında İş Sağlığı, İş Güvenliği, Meslek Hastalıkları ve Bir Araştırma", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.
13. Tezel A. Musculoskeletal complaints among a group of Turkish nurses. Int J Neurosci 2005;115:871-880.
14. Solak S, Abamor MY. Sağlık Çalışanlarında Fiziksel Zorlanma Ve Bel Ağrısı Sıklığı Sağlık Çalışanlarının 1. Ulusal kongresi Kasım 1999 Ankara http://www.ttb.org.tr/kutuphane/scs_kongre.pdf Erişim tarihi: 07.02.2015.
15. Gül A, Üstündağ H, Kahraman B, Purisa B. Hemşirelerde Kas İskelet Ağrılarının Değerlendirilmesi, Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi 2014;1:1-10.
16. Tekeoğlu İ, Gülcü E, Kara M. Hastane Çalışanlarında Karpal Tünel Sendromu ile Uyumlu El-El Bileği Ağrısı Sıklığı Ve Risk Faktörleri, Türk Fiz Tıp Rehab Derg 2008; 54:152-156.
17. Danacı N, Kenanoğlu F, Şahin E, Bidav Ö. SSK Ankara Eğitim Hastanesi'nde Çalışan Hemşirelerin İş Doyumu, İş Doyumunu Etkileyen Faktörler ve Rapor Kullanma Sıklığı İle İlişkisi, Sağlık Çalışanlarının Sağlığı 1. Ulusal Kongresi, 26-28 Kasım 1999; Ankara:150.
18. Yavuz E. Bir Üniversite Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin İş Sağlığı ve İş Güvenliği Durumlarının incelenmesi, Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2009.
19. Ütük BO. İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalık Değerlendirmesi: Sağlık Çalışanlarına Yönelik Alan Araştırması -Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2013.